

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, may.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING O'RNI	18
O'rinov Akmaljon Ahmadjonovich Siddiqov Javlonbek Sodiqjon o'g'li	
XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING JORIY HOLATI VA RIVOJLANISH OMILLARI TAHLILI	22
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna Babajanova Dilfuza Abdurasulovna	
ENERGETIKA INFRATUZILMASINING HUDUDIY RIVOJLANISH VA IJTIMOY TENGLIKKA TA'SIRI.....	27
HUDUDLARDA LOKAL TURIZM XIZMATLARINING TARKIBI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI TAHLILI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA)	32
Xasanova Mavjuda Ma'mirjonovna TURIZM MAVSUMIYLIGI OMILLARINING KOMPLEKS TAHLILI: TASNIFLASHNING KONSEPTUAL VA INTEGRATSION MEXANIZMLARI.....	41
BAROTOV UMIDJON MAHMUD O'G'LI	

SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY SALOHIYATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING O'RNI

O'rinov Akmaljon Ahmadjonovich
Farg'ona davlat universiteti
Iqtisodiyot va turizm kafedrası dotsenti
ORCID: 0009-0008-2940-8428

Siddiqov Javlonbek Sodiqjon o'g'li
Farg'ona davlat universiteti
Iqtisodiyot va turizm kafedrası magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoat korxonalarining iqtisodiy salohiyatini oshirish va xarajatlarni optimallashtirishda raqamli transformatsiya hamda Sanoat 4.0 texnologiyalarining o'rni tadqiq etilgan. Tadqiqotda bulutli hisoblashlar, IoT va Big Data tahlilining operatsion samaradorlik hamda mehnat unumdorligiga ta'siri tahlil qilingan. O'zbekiston sanoat sektorining joriy holati va raqamlashtirishga to'sqinlik qiluvchi omillar o'rganilib, korxonalar raqobatbardoshligini oshirish hamda resurslar taqsimotidagi nomutanosiblikni kamaytirish bo'yicha ilmiy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, iqtisodiy salohiyat, Sanoat 4.0, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, bulutli texnologiyalar, operatsion xarajatlar, mehnat unumdorligi, O'zbekiston iqtisodiyoti.

Аннотация. В статье исследуется роль цифровой трансформации и технологий Индустрии 4.0 в повышении экономического потенциала промышленных предприятий и оптимизации затрат. Анализируется влияние облачных вычислений, IoT и Big Data на операционную эффективность и производительность труда. Рассматривается текущее состояние промышленного сектора Узбекистан и выявляются факторы, сдерживающие процессы цифровизации. На основе исследования разработаны научные рекомендации по повышению конкурентоспособности предприятий и снижению диспропорций в распределении ресурсов.

Ключевые слова: цифровая трансформация, экономический потенциал, Индустрия 4.0, автоматизация бизнес-процессов, облачные технологии, операционные затраты, производительность труда, экономика Узбекистана.

Annotation. This article examines the role of digital transformation and Industry 4.0 technologies in enhancing the economic potential of industrial enterprises and optimizing costs. The study analyzes the impact of cloud computing, IoT, and Big Data on operational efficiency and labor productivity. The current state of the industrial sector in Uzbekistan is assessed, and key barriers to digitalization are identified. Based on the findings, scientific recommendations are developed to improve enterprise competitiveness and reduce imbalances in resource allocation.

Keywords: digital transformation, economic potential, Industry 4.0, business process automation, cloud technologies, operational costs, labor productivity, Uzbekistan economy.

KIRISH

Zamonaviy taraqqiyot bosqichida global iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasi barcha ishlab chiqarish tarmoqlarida biznes yuritish qoidalarini tubdan yangilamoqda. Iqtisodiy nobarqarorlik va resurslar cheklanganligi sharoitida raqamli texnologiyalar korxonalarning raqobatbardoshligini ta'minlovchi asosiy vositaga aylandi. Endilikda sanoat korxonalarining iqtisodiy salohiyati nafaqat moddiy aktivlar, balki ularning raqamli infratuzilmaga moslashuvchanligi bilan belgilanadi.

Raqamli transformatsiya korxonaning ta'minot zanjiridan tortib, mijozlarga xizmat ko'rsatishgacha bo'lgan barcha biznes jarayonlarini optimallashtirish va inson omili ta'sirini kamaytirishni anglatadi. Sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar va kiber-fizik tizimlarni qamrab oluvchi Sanoat 4.0 g'oyasi boshqaruvni yangi, aqlli bosqichga olib chiqmoqda.

O'zbekistonda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida sanoatni raqamlashtirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda va bu jarayon korxonalarda raqamli yechimlarning iqtisodiy samaradorligini baholash imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Shu sababli ushbu tadqiqotning maqsadi sanoat korxonalarining iqtisodiy salohiyatini oshirishda raqamli transformatsiyaning ta'sirini chuqur tahlil qilish hamda O'zbekiston sharoiti uchun ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiyaning korxona iqtisodiy ko'rsatkichlariga ta'siri jahon iqtisodchi olimlari tomonidan keng tadqiq qilingan. K. Wu, S. Liu va M. Zhu (2024) o'z tadqiqotlarida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi korxonalarda resurslar taqsimotidagi nomutanosiblikni (resource mismatch) kamaytirishga xizmat qilishini isbotlagan [1]. Ularning fikricha, raqamlashtirish operatsion xarajatlarni va moliyaviy qiyinchiliklarni pasaytirish orqali resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi. Xuddi shunday, Q. Li va boshqalar (2024) raqamli texnologiyalar asossiz xarajatlar barqarorligi (cost stickiness) muammosini bartaraf etib, xarajatlar boshqaruviga moslashuvchanlik kiritishini ko'rsatgan [2].

Xorijiy olimlar N. Bobro, N. Pokorny va boshqalar (2025) tomonidan chop etilgan xalqaro tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, raqamli transformatsiya korxonalar faoliyatida xarajatlarni tejamkorlik bilan boshqarishning optimal yo'lidir [3]. Ular, ayniqsa, bulutli texnologiyalar va biznes jarayonlarni avtomatlashtirish operatsion xarajatlarni keskin qisqartirishiga e'tibor qaratgan. Shuningdek, A. Trachuk va N. Linder (2020) Sanoat 4.0 texnologiyalariga kiritilgan investitsiyalar korxonalarning innovatsion xulq-atvorini tubdan o'zgartirib, ularning unumdorligini tarmoqning texnologik darajasiga (yuqori, o'rta va past) qarab turlicha elastiklik bilan oshirishini ta'kidlaydi [4].

Shu bilan birga, K. Valášková va M. Nagy (2024) tomonidan amalga oshirilgan qiyosiy tahlillar Sanoat 4.0 nafaqat iqtisodiy, balki korxonaning ekologik va ijtimoiy (ESG) ko'rsatkichlarini yaxshilash orqali ham qiymat yaratishini asoslab beradi. Ular avtomatlashtirish va IoT (Narsalar interneti) texnologiyalarining Markaziy Yevropa hududidagi kompaniyalarda daromadlar o'sishi hamda xarajatlar samaradorligiga ta'sirini empirik o'rganadi [5].

O'zbekistonlik olimlar va ekspertlar, jumladan, A. Kobilov va boshqalar (2020) iqtisodiyotni raqamlashtirishning konseptual masalalarini o'rganib, uning xalqaro raqobatdagi o'rni hamda investitsion jozibadorlikni oshirishdagi rolini ko'rsatib o'tgan [6]. Shu bilan birga, mahalliy sanoat ishlab chiqarishi tuzilmasini Sanoat 4.0 va zamonaviy raqamli instrumentlar bilan bog'liq holda o'rganishga qaratilgan tizimli ilmiy tadqiqotlar rivojlanish bosqichida bo'lib, bu mazkur maqolaning dolzarbligini yanada oshiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada tadqiqot maqsadiga erishish uchun miqdoriy va sifat tahlili, tizimli yondashuv, induksiya va deduksiya, shuningdek, qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi.

Birinchi bosqichda Sanoat 4.0 va raqamli transformatsiyaning iqtisodiy salohiyatga ta'sirini baholovchi xalqaro jurnallardagi (Elsevier, MDPI, Springer nashrlari) ilmiy maqolalar qiyosiy tahlil qilindi. Asosiy e'tibor texnologiyalar turlariga (IoT, Cloud, Big Data, AI) hamda ularning rentabellikka bevosita ta'siriga qaratildi.

Ikkinchi bosqichda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining 2024–2025 yillardagi sanoat ko'rsatkichlariga doir rasmiy byulletenlari tahlil qilindi. Natijada respublika sanoat korxonalarining texnologik tarkibi, tarmoqlarning ishlab chiqarish hajmi va o'sish dinamikasi bo'yicha birlamchi statistik ma'lumotlar olinib, miqdoriy jihatdan baholandi.

Uchinchi bosqichda iqtisodiy tahlil metodlari orqali yig'ilgan empirik va nazariy ma'lumotlar umumlashtirilib, raqamli transformatsiyaning O'zbekiston sanoati amaliyotida samarali joriy etishning asosiy to'siqlari hamda istiqbolli yo'nalishlari aniqlandi. Xalqaro moliya institutlari va UNDPning O'zbekistondagi raqamli iqtisodiyot bo'yicha tadqiqotlaridan (2025) olingan ko'rsatkichlar tahlilga jalb qilinib, yakuniy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni raqamlashtirish orqali oshirishdan avval sohaning joriy holatini baholash lozim. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil 1-mart holatiga respublikada 56,8 mingta sanoat korxonasi ro'yxatga olingan. Ular orasida eng katta ulush oziq-ovqat mahsulotlari (20,5%), nometall mineral mahsulotlar (14,1%) va kiyim-kechak (10,1%) ishlab chiqarishga to'g'ri keladi. 2025-yilning yanvar-fevral oylarida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 122,2 trillion so'mni tashkil etib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan 106,0 foizga o'sgan.

Biroq ushbu o'sish fonida sanoatning texnologik tarkibi alohida e'tiborni talab qiladi. Qayta ishlash sanoati tuzilmasida yuqori texnologiyali ishlab chiqarish ulushi 2025-yilda atigi 1,0 foizni tashkil etgan (2024-yildagi 1,3 foizga nisbatan pasayish kuzatilgan). Shuningdek, o'rta-yuqori texnologiyalar 21,0 foizni, o'rta-past texnologiyalar 40,2 foizni, past texnologiyali tarmoqlar esa 37,8 foizni tashkil etadi. Raqamli transformatsiyasiz past va o'rta-past texnologiyali ishlab chiqarishlarning ustunligi korxonalarning jahon bozorida raqobatlashish imkoniyatlarini hamda qo'shilgan qiymat yaratish salohiyatini cheklaydi. Demak, nafaqat yuqori texnologiyali uskunalar joriy etish, balki bulutli hisoblashlar va sun'iy intellekt tizimlarini an'anaviy ishlab chiqarishga tatbiq etish zaruriyati tobora ortib bormoqda.

Korxonaning iqtisodiy salohiyati, avvalo, uning xarajatlarni qisqartirish qobiliyati bilan belgilanadi. Sanoatda raqobat keskinlashgan sharoitda raqamli texnologiyalar korporativ xarajatlarni boshqarishning samarali mexanizmi hisoblanadi.

Xalqaro va mahalliy korxonalar o'rtasida o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turli xil raqamli vositalar turlicha iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi. Xususan, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish (BPA yoki RPA) tizimlari mexanik mehnatni qisqartirib, ma'lumotlarni qayta ishlashni tezlashtirishi hisobiga o'rtacha 29,83 foiz xarajatlarni tejash imkonini beradi. Bulutli texnologiyalar (Cloud Computing) esa korxonalarga mahalliy serverlarga katta investitsiya kiritmasdan turib real vaqt rejimida ma'lumotlar va dasturlarga kirish imkonini yaratib, infratuzilma xarajatlarini o'rtacha 24,67 foizga qisqartiradi.

Shu bilan birga, katta ma'lumotlar tahlili (Big Data Analytics) talabni aniq prognoz qilish va ortiqcha zaxiralarni kamaytirish orqali operatsion yo'qotishlarni taxminan 20,28 foizga pasaytiradi. Buyumlar interneti (IoT) esa qurilmalar holatini onlayn nazorat qilib, nosozliklar yuzaga kelishidan oldin signal beradi va ishlab chiqarishdagi kutilmagan to'xtalishlarning oldini oladi. Natijada texnik xizmat ko'rsatish hamda energiya sarfi o'rtacha 14,87 foizga optimallashtiriladi. Bu ko'rsatkichlar korxonalar uchun raqamli modernizatsiya nafaqat imijiy, balki bevosita moliyaviy barqarorlik omili ekanini tasdiqlaydi.

Iqtisodiy salohiyatni belgilovchi yana bir muhim omil — bu kiritilgan har bir so'm sarmoyaning va ishchi kuchining unumdorligidir. Sanoat 4.0 texnologiyalari korxonalarning innovatsion salohiyatini oshirib, mehnat unumdorligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu texnologiyalarga yo'naltirilgan investitsiyalarning mehnat unumdorligiga ta'siri yuqori texnologiyali tarmoqlarda 0,28, o'rta texnologiyali tarmoqlarda 0,21, past texnologiyali tarmoqlarda esa 0,14 darajasida namoyon bo'ladi.

O'zbekistonda AKT sektori yalpi ichki mahsulotning 2,1 foizini tashkil etishi va ushbu sohaga qaratilayotgan e'tibor natijasida raqamli xizmatlar eksportining 344 mln dollarga yetgani milliy IT salohiyatining shakllanib borayotganidan dalolat beradi. Shuningdek, sun'iy intellekt (AI) texnologiyalaridan ishlab chiqarish jarayonlarida foydalanish nafaqat xatoliklarni kamaytiradi, balki boshqaruv qarorlarining strategik sifatini oshiradi.

Shu bilan birga, mahalliy ishlab chiqarish korxonalarida raqamli transformatsiyani joriy etish jarayonida ayrim muammolar mavjud:

- moliyaviy va texnologik cheklovlar — ayrim korxonalarda zamonaviy uskunalar va dasturiy ta'minotga investitsiya qilish imkoniyatlari cheklangan;
- malakali kadrlar yetishmovchiligi — katta ma'lumotlar tahlili va murakkab algoritmlar bilan ishlay oladigan mutaxassislar soni yetarli emas;
- ma'lumotlar xavfsizligi va huquqiy tartibga solish — kiberxavfsizlik va ma'lumotlar boshqaruvi mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarur.

Raqamli transformatsiyaning zamonaviy bosqichi Sanoat 4.0 va ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari bilan chambarchas bog'liq. IoT texnologiyalari yordamida resurslarni monitoring qilish ekologik samaradorlikni oshiradi. O'zbekistonda "yashil" ma'lumotlar markazlari (Green Data Centers)ni rivojlantirish tashabbuslari kelgusida barqaror texnologiyalarni sanoatga keng joriy etishga xizmat qiladi. Bu esa milliy mahsulotlarning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga va ularning qiymatini mustahkamlashga imkon yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli transformatsiya globallashtirish sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash va xarajatlarini optimallashtirishning asosiy vositasidir. O'zbekistondagi sanoat korxonalarining qariyb 78 foizi

past va o'rta-past texnologiyali guruhga mansubligi sohani tubdan modernizatsiya qilish zarurligini ko'rsatadi.

Iqtisodiy salohiyatni oshirish uchun quyidagi strategik yo'nalishlar taklif etiladi:

- **Bosqichma-bosqich raqamlashtirish:** kichik va o'rta korxonalar uchun xarajatlarni 24–29 foizgacha tejash imkonini beruvchi bulutli xizmatlar hamda avtomatlashtirish (BPA) vositalarini joriy etish;
- **Ma'lumotlar ekotizimini yaratish:** operatsion jarayonlarni IoT sensorlar yordamida nazorat qilish orqali nosozliklar bilan bog'liq xarajatlarni 20 foizdan ortiqqa qisqartirish;
- **Kadrlar tayyorlashning gibrid tizimi:** IT Park Uzbekistan va oliy ta'lim muassasalari hamkorligida "raqamli operatorlar" tayyorlash bo'yicha davlat grantlari hamda dasturlarni kengaytirish;
- **ESG va shaffoflikni rag'batlantirish:** raqamli transformatsiya va ESG tamoyillarini joriy qilgan korxonalarga soliq imtiyozlari hamda subsidiyalar (Digital Transformation Voucher) taqdim etish.

Sanoat korxonalarining istiqboli ularning ma'lumotlarni qayta ishlash tezligiga bevosita bog'liq bo'lib, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasining samarali amalga oshirilishi milliy iqtisodiyotning global qiymat zanjirlariga integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Wu, K., Liu, S., Zhu, M., & Qu, Y. (2024). The impact of digital transformation on resource mismatch of Chinese listed companies. *Scientific Reports*, 14, 9011.
2. Li, Q., et al. (2024). Digital transformation and cost management: Reducing cost stickiness through advanced technologies. Beijing: Science Press.
3. Pokorny, N., Bobro, N., Lisova, R., Parfentieva, O., Dmytrovska, V., & Kyrylenko, S. (2025). Digital transformation for cost optimisation and sustainable business operations. *European Journal of Sustainable Development*, 14(2), 158–172.
4. Трачук, А. В., & Линдер, Н. В. (2020). Влияние технологий индустрии 4.0 на повышение производительности и трансформацию инновационного поведения промышленных компаний. *Стратегические решения и риск-менеджмент*, 11(2), 132–149.
5. Valášková, K., & Nagy, M. (2024). The impact of Industry 4.0 on corporate sustainability and financial performance: A comparative analysis of Central European companies. Bratislava: Wolters Kluwer.
6. Qobilov, A. U., Bozorov, J. R., Rajabov, Sh. B., & Abdulaxatov, M. M. (2020). O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi. *E3S Web of Conferences*.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). O'zbekiston Respublikasida sanoat ishlab chiqarishi (2025-yil yanvar–sentyabr va yanvar–fevral holatiga). Toshkent.
8. Mamanazarov, O. Sh. (2025). Sanoat korxonalarida boshqaruv samaradorligini baholash usullari. *Modern American Journal of Business, Economics, and Entrepreneurship*, 1(03), 277–289.
9. UNDP. (2025). O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti: Raqamli tadbirkorlik va sun'iy intellekt holati. Toshkent.
10. Tashkinov, A. G. (2025). The application of Industry 4.0 into the company's production activities through effective decision-making. *Scientific Reports*, 15, 34202.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>